

VAPAA SIVISTYSTYÖ TIETO- YHTEISKUNNAN KEHITTÄMISEEN

Aito tietoyhteiskunta on aktiivinen ja tasa-arvoinen. Mutta kuka tai mikä pitää huolen siitä, että tietoyhteiskunta on tasaveroisten ihmisten yhteiskunta? Heinolan kansalaisopiston rehtorin ja Päijät-Hämeen verkko-opiston projektipäällikön Pirkko Marjavaaran mielestä se on erityisesti vapaan sivistystyön ja siinä kansalaisopiston tehtävä. Sen tulee tarjota mahdollisuudet kansalaiskeskusteluun.

Pirkko Marjavaara on tahtonainen, joka patee visioitaan käytäntöön. Päijät-Hämeessä tehtiin 90-luvun lopulla alueen kattava koulutusstrategia, missä vapaa sivistystyö unohdettiin täysin. Moiseista ylimielisyydestä nousi äläkkä, sillä juuri vapaan sivistystyön toimintamuodot ulottuvat aikuista ihmistä lähelle. Seurauksena oli prosessi, joka konkretisoitui Päijät-Hämeen kahdeksan kansalaisopiston, kahden kansanopiston ja yhden kesäyliopiston yhteisvoimin perustamaan verkko-opistoon www.sytty.net. Projekti käynnistettiin opetusministeriön erityisrahalla.

Vapaan sivistystyön verkko-opisto Sytty on yhdenlainen, samalla omassa lajissaan ainutlaatuinen esimerkki oppilaitosyhteistyöstä, joka yleistyy ja tulee välttämättömäksi.

”Saattaa olla, että maakuntaraja on silloin liian keinotekoinen. Maakuntarajojen ulkopuolella on oppilaitoksia, jotka halusivat tehdä kanssamme yhteistyötä ja maakunnan sisällä on oppilaitoksia, jotka eivät ole kiinnostuneet yhteistyöstä. Me Päijät-Hämeessä olemme kenties pisimmälle kokeneet myös sen, miten vaikeaa todellinen yhteistyö on. Kun vastassa on toimimisen aika, kaikenlaista estettä löytyy. Yksi rehtori ei syksyllä kerkiä, toinen ei keväällä jaksaa. Yhteistyön merkitystä ei vielä nähdä riittävän hyvin, mutta kyllä se tulee”, Pirkko Marjavaara vakuuttaa.

Projektirahoituksen turvin Päijät-Hämeeseen on rakennettu ”satelliittien” verkosto, kansalaisille maksuttomat nettisivut ja –kioskit, missä ihmiset voivat käyttää internetiä ja sähköpostia sekä saada apua käyttöongelmiinsa. Sitä varten nettisivuihin palkattiin ja koulutettiin ohjaajat. Kaikki värvättiin työttömien joukosta eikä yksikään heistä ollut työskennellyt ennen atk-alalla.

KESKUSTELU KÄY VILKKAANA

Päijät-Hämeen vapaan sivistystyön verkko-opisto Sytty muodostuu kansalaisfoorumista, opintoforumista ja kehitysfoorumista.

Kansalaisfoorumi on teemoitettu keskustelufoorumi. Esimerkiksi vuodenvaihteessa Hyde Parkissa keskusteltiin vastuun jakamisesta, perinnöllisyydestä tai siitä, mikä saa nuoret tappaamaan, onko uusi lama tulossa, pitäisikö Karjala yrittää saada takaisin tai onko valokuvilla todistusarvoa. Pulmapostissa vaihdettiin tietoja esimerkiksi sukututkimuksesta, huomaamisen tärkeydestä tai allergikoille soveltuvista kukista. Arkielämää-palstalla keskusteltiin mm. elämänarvoista, mielenterveyspalvelujen heikkenemisestä, parisuhdeongelmista ja pahuudesta. Opinsauvassa painotettiin opintovinkeihin ja Elämyksiä ja havaintoja –palstalla kerrottiin mielipiteitä nähdystä elokuvista, luetuista kirjoista tai kiteytettiin elämää aforismeihin. Kaikkiaan eriaiheisia keskustelupolkuja löytyi 50.

Opintofoorumi on vuorostaan maksullinen verkkomuotoinen opisto. Ensimmäiseksi siellä käynnistettiin verkkoperuskoulu, aikuisten käsityön perustaidot –kurssi sekä kielikoulutusta. Pitkän uran kansalaisopistojen rehtorina tehnyt Pirkko Marjavaara tietää kuitenkin, että oppiminen on aina sosiaalinen tapahtuma. Siksi myös nettiopistoon liittyy sosiaalisia kohtaamisia. ”Minkäänlainen verkko-opisto ei voi korvata lähiopetusta”, hän huomauttaa.

Sytyn kolmas osio, kehitysfoorumi, on opintojen opettajille tarkoitettu suljettu oman työn kehittämisareena.

Marjavaaran kokemuksen mukaan verkkomuotoinen opisto on pelottava paikka opettajille.

”Opettajan tarvitsee osata oma aineensa sekä

ymmärtää muokata se sellaiseksi, että vuorovai-
kutukset toimii ja että se toimii myös verkossa. Si-
ihen me annamme koulutusta ja itse tekniseen siir-
tämiseen myös ammattiapua. Mutta sen verran
täytyy ymmärtää pedagogiikasta, että ymmärtää
sen, miten vuorovaikeus toimii. Nettiin laitetta-
va aineisto ei ole sama kuin oppikirjan aineisto.
Netissä tarvitaan aktiivista ja virikkeistä muotoa.
Opettajien tuska oli aivan todellinen. Mutta in-
nostus oli suuri sitten, kun ensimmäiset osallis-
tajat tulivat ja he olivat 'oikeita aikuisia', jotka
opiskelivat työnsä ohessa! Aivan ihanaa! Miten
voi olla mahdollista, että opiskelijat ovat vuoro-
vaikutuksessa, ehdottavat voisiko tehdä näin tai
noin tai kertovat että tuo tai tämä on kivaa.”

URPO HARVAN HENGESSÄ

Pirkko Marjavaara (synt. 1943) tunnustautuu si-
vistyskäsitteissään harvalaiseksi. Urpo Harvan
persoonana ratkaisi Tampereen yliopistoon hakeu-
tuneelle työlle elämänuran: kansansivistysopin
valinnan ja sitä kautta kansansivistäjän roolin.
Marjavaaran opiskeluaikoina proseminaarissa oli
kymmenkunta ihmistä, seminaarissa vieläkin vä-
hemmän. Se mahdollisti Harvan ryhmissä syvä-
liset keskustelut.

Urpo Harvan näkemys aikuiskasvatuksesta
tuli myös Marjavaaran elämänohjeeksi: Ihmisellä
pitää olla mahdollisuus kasvaa siksi mitä hän on.
Kansansivistystaidot ovat ”lapsenpäästämistä-
toja”, missä ihmisen sallitaan kasvaa omaan mit-
taansa. Tähän, mahdollisuuksien tarjoamiseen,
hän uskoo edelleenkin. Kun kysyn koulutusak-
tiivisuuden kasautumisesta ja syrjäytymisestä,
Pirkko Marjavaara vastaa näin:

”Kun ihmiselle on tapahtunut se väkivalta,
ettei hän ole saanut kasvaa sellaiseksi, mikä hän
on, ihmisellä on kuitenkin keinoja päästä mitaan-
sa, kun mahdollisuuksia annetaan. Syrjäytyminen
on monimutkainen juttu. Meillä on ainakin neljän
luokan syrjäytyneitä yhteiskunnassa. Ja kun siihen
lisätään vieraantuneisuus, tulee yksi ryhmä lisää.
Olen sitä mieltä, että hyväosaiset ovat tästä
yhteiskunnasta niitä varsinaisia vieraantuneita,
heitä, jotka eivät näe eivätkä halua nähdä ympärillä
olevaa yhteiskuntaa.”

Tämän vuoksi Marjavaara puhuu elinikäisen
oppimisen sijasta mieluummin elämänlaajuisesta
oppimisesta. Ihmiset elävät erilaisissa elämänti-
lanteissa eri kausinaan. Jos ajatellaan oppimista
elämänlaajuisena, muuttuu myös syrjäytymisen
näkökulma toisenlaiseksi.

KANSALAI SOPISTO VUOROVAIKUTUKSESSA YMPÄRISTÖNSÄ KANSSA

90-luvun lopulla opetushallituksesta kantautui
odotuksia, että kansalaisopistojen tulisi erikois-
tua. Pirkko Marjavaara yhtyy käsitykseen, jos
sillä tarkoitetaan opistojen paikallista omaleima-
istumista. Ihmisten elinolosuhteet ja elinkeinot
ovat eri puolilla maata erilaisia. Opiston moraalinen
tehtävä on lähteä ensisijaisesti siitä, mikä on
alueen ja sen asukkaiden tarve, ja ankkuroitua
oman alueensa kehittämistyöhön. Mutta se ei tarkoita
nurkkakuntaisuutta. Jos jossakin kehitetään
tiettyjä asioita sen paikkakunnan luonteen mukaisesti,
miksi sitä ei tarjottaisi verkottumisen kautta
muuallekin, jos samantyyppistä tarvetta on.

Pirkko Marjavaara sai joulukuussa Kansanva-
listusseuran vuoden 2002 palkinnon. Se annetaan
vuosittain tunnustuksena aikuiskasvatuksen ja
vapaan sivistystyön, tieteen, taiteen, julkisen
sanan tai kulttuuripolitiikan piirissä tehdystä
työstä. Kansanopistoliikkeeseen vuonna 1974
perustettu palkinto meni nyt neljännen kerran.
Marjavaara sai tunnustuksensa pitkäaikaisesta,
innovatiivisesta ja tuloksellisesta toiminnasta va-
paan sivistystyön opetus-, johto- ja kehittämis-
tehtävissä. Hän on toiminut uransa aikana Kars-
tulan kansalaisopiston käynnistäjänä vuosina
1972-73, Kiuruveden kansalaisopiston rehtorina
1973-1987, Heinolan kansalaisopiston rehtorina
vuodesta 1987 alkaen sekä lukuisissa projekteis-
sa ja koulutusrupeamissa siinä ohessa.

Anneli Kajanto

Kuva: Kalevi Keski-Korhonen